

כלימ שלובים

גליון מספר 04

משוב מכוון שונות של הפרט בכיתה השלמה

”אם החינוך משול
לדיאלוג, הרי טיבו
הוא פונקציה ישירה
של איכות התקשורת
בין המשוחחים”
(דב דרום)

בעיקר תהליכים של חיבורים - קישור בין ידע קודם לידע חדש, בין הנלמד בשיעור למפת הידע והכישורים האישיים של התלמיד, בין מסלול החשיבה של המורה לזה של הכיתה או התלמיד ועוד.

ב. נצלו כל שיח ממשב ללמידה מצטברת על התלמיד.

עברו ממשב המתמקד רק בידע, למשוב דיאלוגי המאפשר גם היכרות מצטברת ומעמיקה עם התלמידים - עם תהליכי החשיבה שלהם, עם האופן שבו הם מגיבים למשובים שונים ועוד.

ג. התייחסו לתשובותיהם של התלמידים כתחילת התהליך ולא כסופו.

המשיכו לשאול את התלמידים שאלות כחלק מהמשוב שלכם, שאלות המשך על התוכן, על התהליך או על האסטרטגיה, על הידע הקודם שעליו התבססו, על היבטים רגשיים שתרמו לתשובה ועוד.

למה חשוב לדבר על משוב?

נמצא שמשוב כיתתי הוא אחד המשתנים המשפיעים ביותר על הישגי התלמידים (ג'ון הטי, בהתבסס על מאות מחקרים. משתנה משמעותי נוסף הוא ידע קודם ועל כך בגיליון מספר 3). משוב הוא כלי יעיל לקידום דיון כיתתי; צבר התשובות והמשוב של המורה מבנים את הידע ונותנים מקום למגוון של דעות ואופני הבעה. משוב המותאם במדויק לצורכי התלמידים משפר את הישגיהם ובה בעת מפתח אצלם תודעה של צמיחה. ולהיפך, משובים שהתלמידים תופסים כפוגעניים (גם אם המורה תופס אותם כסתמיים) יכולים להשפיע מאד על התלמידים גם שנים רבות לאחר מכן.

המלצות לניהול משוב מקשר

א. עברו מ”משחק חם קר” ל”משחק חיבורים”.
הימנעו ככל האפשר ממתן משוב המתייחס למידת הקרבה של התלמידים לתשובה הרצויה (מצוין, טוב, קרוב אבל...) והדגישו

כלים שלובים

גליון מספר 04

הנושא במיקוד: משוב המותאם לשונות בין התלמידים

יש בנמצא ידע רב על חשיבות המשוב לסוגיו השונים. גיליון זה אינו בא לחזור על ידע זה אלא להתמקד בהיבט של משוב מכוון שונות. להרחבת הידע אודות משוב מומלץ לקרוא את מאמרם של מאיה בוז'ו ויהורם הרפז בנושא.

משוב מכוון שונות מהווה חלק מתפיסת העיצוב האוניברסלי ללמידה המכוונת להסרת חסמים המונעים מעורבות בתהליכי הלמידה של התלמיד. תפיסה זו מדגישה את היכולת לתת מענים ולהסיר חסמים תוך כדי תהליכי הוראה ולמידה בכיתה השלמה, מתוך הבנה ומכוונות להטרוגניות שבה.

הפרקטיקה - התאמת השיח הממשב למאפיינים ולצרכים של התלמידים בכיתה ההטרוגנית

התאימו את השיח והמשוב למאפייני וצרכי התלמידים. הכוונה אינה שכל תלמיד יקבל משוב מסוג אחר באופן קבוע במשך כל השיעור / כל השיעורים אלא שהמורה יבחר להתמקד בכל

ד. המשיגו תהליכים לצד המשגת הידע

בקשו מהתלמידים להמשיג את התהליכים שעברו עד לניסוח תשובותיהם, המשיגו איתם את הידע שהם מביעים. דברו איתם על תהליכים של שיטוט בזיכרון.

ה. הקצו זמן לחשיבה וזמן לתיקון תשובות

חיבורים אינם נוצרים בן רגע ולא תמיד האסוציאציה הראשונה שעולה על הדעת היא העמוקה והפורייה ביותר.

ו. התאימו את השאלות למאפייני התלמידים

שאלות מסוג מסוים מובילות גם למשוב מסוים. השתדלו לשאול שאלות פתוחות המאפשרות שיח והבעה אישית, לצד שאלות של איתור פרטים והרבו בשאלות המעוררות חשיבה והבעת דעה.

ז. התאימו את המשוב למאפייני התלמידים ולמאפייני הלמידה שלהם

התלמידים ככלל מבקשים להיות משמעותיים ומעורבים בתהליך הלמידה; משוב שאינו מותאם גורם להם לעתים קרובות להימנע מלהשתתף באופן פעיל בשיעור. ככל שנדע להתאים את המשוב במדויק לצורכי התלמידים, כך נפתח אצלם תודעה של צמיחה ונעודד אותם להיות פעילים יותר. (ראו בהמשך הגיליון).

כלימ שלובים

גליון מספר 04

משוב מסוג זה הוא משוב המקשר בין מסלול החשיבה של התלמיד למסלול החשיבה של המורה

← תלמיד שתשובתו אינטואיטיבית

(אימפולסיבית) - יש לשקף לו עובדה זו ולומר: "התשובה שנתת היא אינטואיטיבית, כלומר אינה מבוססת, היא מעניינת ומובילה לכיווני חשיבה נוספים שלא חשבתי עליהם ואני מעוניינת להעמיק בהם, אבל כעת אני מבקשת שתענה שוב על אותה השאלה, ותעשה זאת תוך התבססות על מקורות מידע / עובדות / הוכחות.

משוב מסוג זה הוא משוב המקשר בין ידע קודם לבין ידע חדש

← **תלמיד הזקוק לאתגר** אפשר לפעול בטכניקה של מתיחת השאלה - לאחר כל תשובה שהתלמיד נותן, לשאול אותו שאלה נוספת: "התשובה שלך טובה אבל אני רוצה לאתגר אותך ולשאול..." או לומר: "התשובה שלך משקפת את דעתך אבל אם אבקש ממך לעשות הכללה של כלל התשובות שניתנו, כיצד היית מגיב..." או לומר: "אני רוצה לאתגר אותך ולשאול שאלה מערערת..."

משוב מסוג זה הוא משוב המקשר בין הידע לבין הכישורים האישיים של התלמיד

פעם בסוג אחר של משוב ואז יעודד את השתתפות התלמידים שהמשוב כוון במיוחד אליהם. לחילופין, המורה יבחר באופן מושכל את המשוב המתאים לצורך של התלמיד, ויחשוף את התלמיד והכיתה למגוון משובים בתוך אותו שיעור.

דוגמאות

תלמיד שאינו שולט היטב בחומר הנלמד ונותן תשובות לא נכונות - פרקו את השאלה הגדולה לשאלות קטנות, הציגו תחילה שאלות שיש סיכוי גבוה יותר שהתלמיד ידע את התשובה, ובכל פעם שיענה תשובה המעידה על הבנה של החומר אמרו לו זאת ושאלו אותו אם אפשר לשאול אותו שאלה נוספת. במקרים שבהם טעה אמרו לו: "ידעת והבנת היטב את ועכשיו הגענו לנקודה שבה עלינו להרחיב את תהליך הלמידה, אשאל תלמידים אחרים ואחזור אליך אחר כך, הקשב לתשובותיהם ותלמד בעזרתם".

משוב זה הוא משוב המקשר כי הידע הנלמד לבין מפת הידע של התלמיד

← **תלמיד שנוטה להתפזר** בתשובתו ונותן תשובה ארוכה מאוד ועמוסה במידע מיותר - חשוב לחזור על דבריו תוך התמקדות בדברים העיקריים והחשובים לו: "מה שבעצם אמרת לנו זה ש...." ומשם להמשיך לשאלה נוספת ולבקש שינסה לענות הפעם במשפט קצר.

כלימ שלובים

גליון מספר 04

← תלמיד בעל ביטחון עצמי ומודעות

ליכולותיו - במקרים שבהם תשובתו אינה תואמת את התשובה הרצויה אפשר לומר לו: "אני מבקשת את רשותך לנתח את התשובה שלך ולזהות מהן הנקודות שבהן פעלת באופן מתאים ומהן הנקודות שבהן הלכת רחוק מדי בתשובתך, או סטית מהמסלול המתאים..." ולהדגיש שלמידה מטעויות חשובה לא פחות מלמידה מהצלחות ("אני שמחה שענית כך כי זאת הזדמנות מבחינתנו...").

משוב זה הוא משוב המקשר בין מסלול החשיבה של התלמיד לזה של המורה.

← תלמיד החושש לענות על שאלה באופן שאינו תואם

למה שהמורה מצפה - חשוב לחזור על דברי התלמידים באופן המבליט את העיקר והחשוב אך גם את מגוון התשובות האפשריות. אפשר לומר: "לתשובה כזאת לא ציפיתי, פתחת לי מסלול חשיבה נוסף, תראה איזה יופי, ענית תשובה שונה מהתשובות של התלמידים, תשובה שמשקפת את כיוון החשיבה שלך..."

משוב זה הוא משוב המקשר בין מסלול החשיבה של התלמיד לזה של המורה.

← **תלמיד הזקוק לחיבור רגשי** - כשהוא מסיים את תשובתו, אפשר לומר לו: "התשובה שלך מחברת אותי לאירוע שחוויתי", או: "אשמח שתשתף אותנו ותספר לנו מה הרקע שהוביל אותך לתשובה שנתת".

משוב זה הוא משוב המקשר בין הידע לבין העולם הפנימי של התלמיד

← תלמיד המתקשה להרחיב את תשובתו

"מהתשובה שלך ברור לי שאתה מבין את החומר וכיוון החשיבה שלך מצוין, אבל אני אשאל שאלות נוספות להבהרה.

משוב זה הוא משוב המקשר בין הידע לבין יכולת ההבעה של התלמיד

← תלמיד החרד לדימוי העצמי שלו בעיני הכיתה או לתגובות הכיתה

- אפשר לומר: "אשמח לשמוע את תשובתך, אבל בשיעור הזה אני מבקשת בכוונה לא להגיב לכל תשובה בנפרד, אלא ארצה להתייחס לכלל התשובות ביחד. כרגע אני שמחה לכל תגובה של כל תלמיד, אשמח לקבל תשובות מתלמידים רבים ואז לסכם את כל הדברים, תוך ציון שמות התלמידים והבלטת החלקים הנכונים והמתאימים שאמרו".

משוב זה הוא משוב המקשר בין התלמיד לבין המורה.